

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO DĖL EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR AFRIKOS, KARIBŲ IR RAMIOJO VANDENYNŲ VALSTYBIŲ ORGANIZACIJOS NARIŲ PARTNERYSTĖS SUSITARIMO RATIFIKAVIMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių organizacijos narių partnerystės susitarimo ratifikavimo (toliau – Ratifikavimo įstatymas) projekto tikslas – ratifikuoti 2023 m. lapkričio 15 d. Apijoje, Samoa, priimtą Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių organizacijos narių partnerystės susitarimą (toliau – Samoa susitarimas).

Vadovaujantis Samoa susitarimo 98 straipsnio 2 dalimi, Samoa susitarimas įsigalios antro mėnesio po dienos, kurią Europos Sąjunga bei jos valstybės narės ir bent du trečdaliai Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių organizacijos (toliau – AKRVO) narių tam tikslui užbaigė savo atitinkamas vidaus procedūras ir deponavo savo dokumentus, kuriais pareiškiamas jų sutikimas laikytis šio susitarimo, pirmąją dieną. Samoa susitarimą pasirašė Europos Sąjunga, 27 Europos Sąjungos valstybės narės ir 77 AKRVO narės. Teikiamo Ratifikavimo įstatymo projekto tikslas – įgyvendinti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytas procedūras, būtinas Samoa susitarimui įsigaliojti Lietuvoje. Samoa susitarimas yra tarptautinė mišrioji sutartis ir pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 10 punktą laikytina ratifikuotina tarptautine sutartimi.

Samoa susitarimo 98 straipsnio 4 dalyje nustatoma, kad Europos Sąjunga ir AKRVO narės visą šį susitarimą ar jo dalį prieš jam įsigaliojant gali taikyti laikinai pagal savo atitinkamas vidaus procedūras. Samoa susitarimas laikinai taikomas nuo 2024 m. sausio 1 d.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Ratifikavimo įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Tarptautinės teisės grupės (vadovė Ingrida Bačiulienė, tel. +370 706 5 2910, el. p. ingrida.baciuliene@urm.lt) pirmoji sekretorė Inga Miltenytė, tel. +370 706 5 2482, el. p. inga.miltenyte@urm.lt, ir Globalių reikalų grupės (vadovas Vytautas Pinkus, tel. +370 5 236 2890, el. p. vytautas.pinkus@urm.lt) vyriausioji patarėja Diana Pranevičienė, tel. +370 5 236 2935, el. p. diana.praneviciene@urm.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Samoa susitarimas pakeičia Afrikos, Karibų jūros bei Ramiojo vandenyno grupės valstybių ir Europos bendrijos bei jos valstybių narių Partnerystės susitarimą, pasirašytą 2000 m. birželio 23 d. Kotonu (toliau – Kotonu susitarimas). Lietuvos Respublika kartu su kitomis naujosiomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis prie Kotonu susitarimo prisijungė stojimo į Europos Sąjungą aktu. Kotonu susitarimo nuostatų taikymas buvo pratęstas iki 2023 m. birželio 30 d. arba kol įsigalios (arba bus pradėtas laikinai taikyti) naujasis susitarimas, kuriuo pakeičiamas Kotonu susitarimas. 2023 m. liepos 20 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė sprendimą dėl Samoa susitarimo pasirašymo Europos Sąjungos vardu ir laikino taikymo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Samoa susitarime numatomi pagrindiniai partnerystės pagrindai – Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. ir Paryžiaus susitarimas.

Samoa susitarimu siekiama įtvirtinti, saugoti ir užtikrinti žmogaus teises, demokratijos principus, teisinės valstybės ir gero valdymo principą, skatinti žmogaus ir socialinę raidą, naikinti skurdą ir mažinti nelygybę, telkti investicijas, remti prekybą ir skatinti privataus sektoriaus plėtrą. Taip pat siekiama kovoti su klimato kaita, saugoti gamtą ir užtikrinti tvarų gamtos išteklių valdymą.

Samoa susitarimą sudaro bendroji dalis ir trys regioniniai protokolai (Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno).

Samoa susitarimu įsteigiamos bendros AKRVO narių ir ES šalių institucijos, taip pat atitinkamos jungtinės institucijos kiekvienam regioniniam protokolui įgyvendinti.

Samoa susitarimas pagrįstas Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m. ir Paryžiaus susitarimu, todėl jis stiprina pasaulinių vertybių – žmogaus teisių, demokratijos, teisinės valstybės ir lyčių lygybės – sklaidą. Samoa susitarimu siekiama sudaryti palankesnes sąlygas šalims nustatyti bendras pozicijas stiprinant partnerystes, kad būtų skatinamas daugiašališkumas ir taisyklėmis grindžiama tarptautinė tvarka.

Partnerystė taip pat prisideda prie taikos ir saugumo užtikrinimo, skatina valstybių atsparumą tokioms įvairioms grėsmėms kaip terorizmas, konfliktai ar organizuotas nusikalstamumas. Lietuva, dalyvaudama šiame susitarime, prisideda prie globalių saugumo pastangų. Svarbi Samoa susitarimo dalis – parama žmogaus ir socialinei raidai, ypač skurdo, nelygybės mažinimui ir moterų bei mergaičių įgalinimui. Tai sustiprina Lietuvos įsipareigojimus humanitarinės pagalbos ir vystomojo bendradarbiavimo srityse.

Ekonomiškai Lietuvai naudinga tai, kad Samoa susitarimas skatina prekybą, investicijas ir privataus sektoriaus plėtrą. Tai suteikia Lietuvos verslui daugiau galimybių įžengti į naujas rinkas ir kurti darbo vietas. Kartu stiprinamas ir bendradarbiavimas klimato kaitos srityje, saugant aplinką ir siekiant tvaraus gamtos išteklių naudojimo, – tai padeda Lietuvai įgyvendinti savo klimato politikos tikslus.

Migracijos srityje Samoa susitarimas įtvirtina visapusišką ir subalansuotą požiūrį, kuris padeda mažinti neteisėtos migracijos priežastis ir skatina teisėtą, saugią migraciją. Tai ypač aktualu visai ES, taip pat ir Lietuvai.

Be to, partnerystė stiprina daugiašališkumą ir suteikia Lietuvai galimybę prisidėti prie bendrų ES ir AKRVO pozicijų formulavimo globaliu mastu. Dalyvavimas bendrose institucijose – aukščiausiojo lygmens susitikimuose, ministrų tarybose ar Jungtinėje parlamentinėje asamblėjoje – leidžia Lietuvai tiesiogiai lemti sprendimų priėmimą ir stiprinti savo balsą tarptautinėje erdvėje.

Šis partnerystės susitarimas Lietuvai naudingas ir kaip svarbi galimybė bendradarbiauti su Afrikos, Lotynų Amerikos ir Karibų regionų valstybėmis, kuriose diplomatinis atstovavimas mūsų šaliai šiuo metu itin menkas. Kadangi Lietuva šiuose regionuose neturi pakankamai išplėto to ambasadų tinklo, Samoa susitarimas suteikia galimybę aktyviau įsitraukti į politinius, ekonominius ir vystomojo bendradarbiavimo procesus per bendras ES institucijas ir formatus.

Dalyvaudama ES ir AKRVO bendrose struktūrose – Ministrų Taryboje, ambasadorių lygio komitetuose ar Jungtinėje parlamentinėje asamblėjoje, Lietuva gali ne tik išreikšti savo pozicijas svarbiausiais klausimais, bet ir stiprinti dvišalius santykius per daugiašalį kanalą. Tai ypač aktualu siekiant plėsti Lietuvos matomumą, politinį bendradarbiavimą ir verslo ryšius tose pasaulio dalyse, kur tiesioginių diplomatinių kontaktų iki šiol buvo mažai arba jie buvo nereguliarūs.

Be to, šis formatas padeda Lietuvai pasinaudoti bendros ES platformos galia – tiek politiniu svoriu, tiek ištekliais – siekiant bendrų tikslų regionuose, kurie yra strategiškai svarbūs tokių globalių iššūkių kaip klimato kaita, migracija, saugumas ar tvari plėtra kontekste. Kitaip tariant, partnerystės susitarimas tampa tiltu tarp Lietuvos ir pasaulio regionų, su kuriais dvišalių kontaktų galimybės iki šiol buvo ribotos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Ratifikavus Samoa susitarimą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Numatoma, kad Ratifikavimo įstatymas tiesioginio poveikio kriminogeninei situacijai ir korupcijai nedarys.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Samoa susitarimas atvers platesnių ekonominių galimybių – Lietuvos verslai galės lengviau eksportuoti prekes ir paslaugas į daugiau nei 70 AKRVO narių, naudotis geresnėmis prekybos sąlygomis ir mažesniais tarifais. Be to, susitarimas skatina investicijas ir užtikrina didesnę teisinę verslo saugumą.

Lietuvos ir AKRVO narių ekonominių ryšių plėtra galėtų būti orientuota į žaliąją ir skaitmeninę transformaciją. AKRVO valstybės gali tapti nauju rinkos segmentu Lietuvos įmonėms atsinaujinančiosios energijos, taip pat IRT sektoriuje (valdžios, sveikatos, švietimo, verslo skaitmenizavimas). Svarbi ir galimybė vystyti bendrus tyrimų ir inovacijų projektus.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams, jis parengtas atsižvelgiant į Dvidešimtosios Vyriausybės programos nuostatas – plėtoti santykius Indijos ir Ramiojo vandenynų regione, remti siekius skatinti žaliųjų ir skaitmeninių technologijų eksportą, diversifikuoti prekybą bei didinti šalies ekonominį atsparumą, mezgant naujus ekonominio bendradarbiavimo ryšius, prisijungti prie ES ir tarptautinių aljansų, strateginių vertės kūrimo grandinių, inovacijų partnerysčių, dalyvauti tarptautinėse mokslo, technologijų ir inovacijų programose.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Ratifikavimo įstatymą, pakeisti ar panaikinti galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Ratifikavimo įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Ratifikavimo įstatymo projekte nėra sąvokų ar jas įvardijančių terminų, kuriuos reikėtų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Ratifikavimo įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Siekiant įgyvendinti Samoa susitarimo nuostatas Lietuvos Respublikoje priimti naujų, pakeisti ar panaikinti galiojančių teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Ratifikavimo įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Ratifikavimo įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai įstatymo projekte vartojami žodžiai pagal Europos žodyną „Eurovoc“:
Europos Sąjunga, valstybės narės, AKR valstybių ir ES santykiai, strateginė partnerystė, ratifikavimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
